

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ЗА СИСТЕМОЮ КАРУС

Як відомо, система КАРУС орієнтована на навчання творчості, творчим вмінням, знаходженню творчих рішень при розв'язанні нових задач у різноманітних сферах діяльності, науки, техніки, побуту.

Орієнтуючись на широкий спектр спеціальних досліджень та їх практичного впровадження, пов'язаних з розробкою системи КАРУС (В.О. Моляко, І.М. Біла, Л.Г. Вержиківська, Ю.А. Гулько, Н.М. Латиш, В.С. Лозниця, Н.В. Медведева, Т.М. Третяк та ін.) нами пропонується один із варіантів здійснення творчого тренінгу на основі КАРУСу для старших дошкільників, основні положення якого ми пропонуємо нижче.

У продовження наших попередніх робіт, присвячених аналізу перцептивно-конструктивної діяльності старших дошкільників при розв'язанні ними нових завдань, при ознайомленні та сприйманні нової інформації, спеціально зупинимось на деяких особливостях функціонування у дітей мисленнєвих стратегій аналогізування. Як вже раніше зазначалось, стратегії аналогізування в цьому віці функціонують ще у порівняно спрощених варіантах, особливо на початкових етапах розв'язання і у дітей дошкільного віку спостерігається тенденція перетворювати будь-яку пізнавальну задачу в ігрову, керуючись мотивами практичної ігрової значущості. Успішність розв'язання дошкільниками нових завдань залежить як від рівня знань, їхнього попереднього досвіду, так і від рівня сформованості мисленнєвих стратегій, у старших дошкільників ще тільки перцептивно-мисленнєвих предстратегій. Для зручності ми будемо використовувати термін «стратегія», маючи на увазі, що у дітей цього віку мова йде про стратегічні тенденції, оскільки у більш чіткому вигляді вони у дошкільників ще майже не сформовані.

За визначенням автора системи КАРУС В.О. Моляко, стратегіями є «психологічні програми діяльності, що включають і логічні складові, й інтуїтивні компоненти, які полягають у готовності суб'єкта до творчої діяльності, в наявності у нього комплексу умінь і здібностей до здійснення творчої діяльності взагалі або ж визначених її видів...» (Моляко, 2007). На думку вченого, стратегія виступає як основа стратегіальної організації процесу творчої діяльності, як системоутворюючий фактор та регулятор і організатор дій суб'єкта при розв'язанні нових задач.

Виходячи з розробок лабораторії психології творчості, пов'язаних з вивченням особливостей творчого сприймання нової інформації та творчої діяльності в умовах її новизни, дефіциту, або навпаки, надлишку, що в будь-якому випадку створює ускладнену ситуацію, яка потребує проявів творчих умінь, навичок подолання не тільки суто суб'єктивних перешкод, але і самого суб'єктивного реагування на труднощі, ми орієнтуємо нашу програму на

формування у старших дошкільників як загальної психологічної готовності до подолання подібних перешкод, так і з можливостями формування у них перцептивних умінь, які органічно вплітаються в загальну структуру особистісного інтелекту, теоретичного і практичного мислення, що в кінцевому результаті буде визначати вже конкретні можливості суб'єкта у подоланні стресогенних ситуацій, здійсненні діяльності та досягненні кінцевого успіху, чим можна охарактеризувати практично будь-яку діяльність дітей, починаючи з ігрової та навчальної.

Пропонована нами програма включає дві основні частини: теоретичну й методичну. У теоретичній частині подаються загальні відомості з проблем творчості, психології творчості, короткі характеристики найбільш відомих підходів до проблеми творчої діяльності.

Як показують дослідження, на даному віковому рівні (старші дошкільники 5-6 років) не тільки завчасно, а й цілком доречно залучати для розумового розвитку дітей певним чином організовані наукові знання у досить широкому діапазоні, мимохідь або ж цілеспрямовано залучаються в потоки інформації з екранів телевізорів, чи з комп'ютерів та планшетів. Ми вважаємо, що тренінги, подібні до описаного, можуть бути корисними в цьому відношенні, оскільки сприятимуть виробленню формуванню у дітей стратегій та тактик свідомої переробки різноманітної, часом зайвої, небажаної інформації, фільтрувати й розподіляти її для використання у майбутньому і водночас позбавлятися від тих їх надлишків, які можуть бути навіть шкідливими у процесах навчання та у повсякденному житті дітей.

З усього вищесказаного можна зробити такі **висновки**.

В епоху хронічних інформаційних перевантажень, у тому числі на рівні дитячого віку, зокрема це особливо стосується старших дошкільників, потрібно віднаходити нові ефективні психолого-педагогічні заходи, які б максимально сприяли формуванню у дітей психологічної готовності до навчальної та трудової діяльності, з врахуванням тенденцій до ускладнення повсякденного життя, зростання стресових навантажень, у тому числі й інтелектуальних. З цією метою нами було обрано для реалізації вже апробована система творчого тренінгу КАРУС.

Система КАРУС включає характеристики найбільш вживаних розумових стратегій (комбінування, аналогізування, реконструювання, універсальну, спонтанних дій), тактик, цілої низки спеціальних методичних прийомів ускладнення процесів розв'язання, наближаючи їх тим само до реальних процесів в умовах надміру або дефіциту інформації, часових обмежень та ін.

Як це засвідчують численні дослідження, творча система КАРУС суттєво сприяє надбанню дітьми не лише знань, умінь та навичок, але й у значній мірі формуванню у них своєрідного імунітету до впливу різноманітних перешкод, ускладнень, які супроводжують будь-яку діяльність у сучасних умовах.